

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
" pol leta	3 " 30 "
" četert leta	1 " 70 "
" mesec	— " 60 "
Po pošti:	
Za celo leto	7 for. 50 kr.
" pol leta	3 " 80 "
" četert leta	2 " — "
" mesec	— " 70 "

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; veče pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štempelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. posem.

St. 14.

V Celovcu v saboto 17. februarja 1866.

Tečaj II.

Slovenci! to tudi nam velja!

II.

V drugem članku piše „N. L.“ o željah pravih dalmatinskih rodoljubov tako le: „Bila je doba, ko so narodni protivniki, obnašaje se kakor nekaki blagi in velikodušni gospodarji, govorili: „Bodi vam vaš jezik; mi vam ne branimo, da se v njem pogovarjate, požete in Boga častite, samo pustiti nas v miru, ker ga mi niti znamo, niti se nam ga nikdar ni treba bilo naučiti.“ Bila je doba, da se je nam Slovincem tako govorilo, zlasti po nemških časnikih, ki so vedno imeli naš narod za tacega, ki bi ne smel imeti nikakoršnega božjega prava, — poleg drugih narodov. Bila je ta doba, zdaj pa je minula. Spoznali so zdaj tudi najhujši protivniki, da se narod ne da s silo zapreti v hišo, v gozd, v cerkev, kjer naj bi se le domača beseda glasila; prišel je čas, da ima narod pravico svoj glas povzdigniti na učilišču, pri sodbi in na zboru. Saj pa tudi drugači ni mogoče, sicer bi se jim po pravici reči moralo: „Vi bi radi sebi gospodarstvo ohranili, druge narode pa vpregli v jarm sužnosti;“ kajti svobode in pravice ne more biti med narodi, ako je enemu prosto glasiti se povsod, drugemu pa bi ne bilo pripuščeno nič drugega, nego samo v kakem zakotju in skrivši odpirati usta, da žaluje in joka nad svojo nesrečo.

Ko je prišel čas, da se je ravnopravnost narodov priznala, spoznala in očitno oklicala, izumili so spet lépo oni, ki niso hotli, da bi se naš narod od Boga mu danih pravic polastil. Govorili so nam tedaj ti dobrotljivi narodni prijatli: „Mi imamo svoja učilišča, svoje sodnije, svoje zборе; ako vam je ljubo, govoriti v svojem jeziku, zidajte si sami učilišča, sodne hiše in zbornice, pa obnašajte se po svoji volji, kakor vam je drago, mi vam ne bomo nobenih zaprek stavili.“ Hvala jim za to ljubav in milost! — Po njihovem bistrumju mi Slovinci, ravnopravni vsakemu drugemu narodu, nem-

škemu, italijanskemu, madjarskemu itd., mi bi bili dolžni po tej ravnopravnosti velike davke plačevati, kri preljudi in vsa druga bremena nositi, vse kakor drugi narodi, ki imajo svoja učilišča, svoje sodne hiše in zbornice, potem pa še skerbeti, kako bi zése take naprave ustanovili. Tako se je mislilo, govorilo in delalo pri tisti stranki, ki je bila protivna slovinskemu napredku. Kako da je tedaj pri nas bilo, ni nam treba posebej spominjati, — saj je še zdaj tako, samo da se je sem ter tje kako zernce vsejalo, ki naj bi rodilo bolji sad. Pa tudi s tem smo zdaj zadovoljni in po drugem ne prašamo, samo pusti naj se nam prosta zemlja, da more zel svoje koreninice razširiti in da se ktera ne ukonča, če kam dalje sega, kakor so to nekteri gospodje v Kotoru storiti mislili.

Dokazali smo že v prvem članku, kako zmerna so naša zahtevanja zastran jezika: Pripravljajte samo in delajte tako, da bo vse po pravici, — mi pa hočemo dobrovoljno čakati, dokler se to zgodi. Ali jezik je orodje, s katerim se ljudstvo goji in izobražuje, a zato je treba gredic, vertov in logov, drugače imaš zastonj seme v torbi, a orodje za vratni. Drugo, kar nam je treba, so tedaj učilišča ali šole. Minuli so časi, ko se nam je reklo: Zidajte jih; — mi ne bomo za to bolj skerbeli, kakor drugi narodi po cesarevini; ko smo davke plačali, ki smo jih dolžni, onda bomo od vlade pričakovali, da tudi ona spolnjuje proti nam svojo dolžnost ravno tako, kakor jo spolnjuje proti drugim narodom. Ne bojimo se, da bi nam vlada tega ne storila; ono pa smo samo zato tukaj v misel vzeli, da za zmirej odbijemo tiste protivnike, katerim ni dosti, da nam sami zaderžeke stavijo na poti k narodnemu napredku, ampak ki bi se še celó veselili, ko bi naklonili vlado, da jih v tem podpira, in nič bi ne zamudili, ko bi jo mogli odverniti, da ne bi šla po poti enakopravnosti v naših narodnih zadevah.

Treba nam je učilišč, ne samo zavolj tega, ker jih je v Dalmaciji celó malo, am-

pak ker tudi ta, kar jih je, niso ali prav vredjena ali vsaj tako ne, kakor je za naš narod potrebno. Kar pa je, to je; mi hočemo dobrovoljno oči zatisniti in ne gledati v preteklost; za naprej pa zahtevamo:

1. Da se ljudske učilnice pomnože in sedanje prestrojijo.

2. Da se tako imenovane srednje učilnice, ki obstojé med Slovinci, ustanové, razširijo in pomnože.

3. Da se uči naš jezik po vseh italijanskih (nemških) učilnicah, ne na pol in tako pod roko, kakor je do zdaj bilo, ampak prav in temeljito, kakor italijanski (nemški).

4. Da se ne postavljajo na nijedno učilišče učitelji, ki niso našemu jeziku kos.

Menimo pa, da na svoji zemlji, v sredi svojega naroda in na svoje stroške ne moremo manj zahtevati, nego tu zahtevamo; zavolj tega se pa tudi ne bojimo, da bi nas kdo po pravici karati mogel, da so naše želje prenapete in ne v mejah mogočnosti in pravice. Mi zato tudi pričakujemo od tistih mož, ki imajo upravo naše Dalmacije v rokah in jim gre skerb za zboljšanje, da bodo dostojno cenili naše potrebe in potem tudi spolnili naše tako zmerne želje, pa če bi se tudi naši protivniki zopet zaderli, kakor so se do zdaj derli. „Mi po tujem ne sego, svojega pa tudi nočemo nikoli in nikdar pustiti!“

Jugoslovansko vseučilišče.

Vseučilišče imenujejo se one visoke šole, v katerih se uči pravdoznanstvo, bogoslovje, modroslovje in zdravništvo. Vseučilišče je ustanovil srednji vek po svojem kalupu ali načinu, a naš sedanji vek moral bi ga prestrojiti po današnjih načelih, potrebah in zahtevah. Zdj nam je pa treba bolj na tanko pokazati in preudariti vprašanje, ali bi ne mogli v Zagrebu imeti jugoslovanskega vseučilišča za 6 milijonov Slovanov, ki bivajo na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem, Her-

Besednik.

Kako je kaj bilo v graški reduti?

J. B. Pridejo časi — vsak jih je že doživel — v katerih se človeku tako dolgo zdi, kakor da bi bil sam na svetu. Kaj naj bi neki počel, mislil sem tudi jaz pri sebi, ko sem ravno po tej žalostni poti hodil. Veš, kam, — zasvetilo mi je naenkrat v glavi, — pojdi v moderno učilišče omike; pravijo, da je to kaj „zeitgemäss“, in da se človek, ki ne hodi v ta vzrejališča nemško kulturo srkat, ne sme med omikane ljudi prištevati. Ne vem ravno, ali mi je res mar bilo, s tem korakom v vrsto nemških omikancev stopiti, ali me je pa le moja radovednost in dolgočasnost zapeljala, — res več ne vem, kaj me je gnalo in spodbadalo, da sem kar sklenil ter rekel: „Hajdi pa greš enkrat pogledat v reduto!“ In res, šel sem in tudi bil kmalo tam — na tem záme novem svetu. Nočem pa zdaj tu omenjati na pol nagih debarderjev — tega cveta moderne kulture

— svinj in kozlov, psov in oslov, ktere nam današnja omikana doba z največo umetnostjo prezentira; tudi nočem teh reči kritizovati, ker sem se že preveril, da nimajo vsi ljudje enacih misli o estetiki ali leposlovju. Nekteri pravijo, da je bilo vse prav lepo ter pogledujejo spod čela vsacega, ki ž njimi v en isti rog ne trobi, pomilovaje ga, da nima kar nič čutstva za umetnosti in leposlovje! Tedaj pač drug drugega pomilujmo! — Pa kam sem jo zabredel! Povem naj pa tudi, kako mi je kaj pri srcu bilo, ko sem v moderni sedež nemške kulture prišel. Ne da bi lagal, zdelo se mi je, da sem za pet krajcarjev v neko menažerijo ali zverinjak prišel! Le ko sem nekaj piva in trdo pečenko povžil, odprle so se mi oči in spregledal sem, kje da se prav za prav nahajam. Nikakor tudi nisem več dvomil, da je tu sedež najviše omike, ko sem videl in se prepričal, da Nemci ne vrivajo samo nam svojega jezika, ampak tudi Kitajcem, Mamelukom, oslom in kozlom, ki so vsi nemščino prav gladko čivkali! Ne vem pa, kaj me je zmotilo, da sem hotel zvedeti, ali res imajo tudi živali um in pamet če tudi v manjši meri od človeka, in ali človek, kakor ne-

kteri trdijo, res ni nič drugega kot omikana opica, ali sem pa bil le bolj radoveden zvedeti, ali se res ti pajaceljni vseh narodov tudi med ljudi šteti smejo. Ne vem pa že prav, zakaj da sem se ravno med te norce mešal in najpoprej taki stvari bližal, ki jej mi po domače pravimo „osel“. Kmaló sem se tudi prepričal, da živina ostane živina, modruj ž njo, kar hočeš. „No, prašam zdaj svojega „vis-à-vis“, „no ti, kdo pa si, od kod in ktere rodbine?“ Moško se mi odreže, „dass er vom edlen Geschlechte des Deutschthums abstamme“. Rečem mu, da nimam nič zoper to, in začnem se dalje ž njim pogovarjati. Na moje vprašanje, ali ne hodi nič v štajerski dež. zbor poslušat, odgovori mi, da hodi in da je celo sam deželni poslanec. Zdj se mi pa tudi naenkrat v glavi zasveti in spoznal sem, zakaj da je oktoberskega diploma nekaj abotnega. „Ali si, uboga stvar!“ tako nadaljujem, „v deželnem zboru že kaj pametnega govorila, ali pa si le tako za prazni nič tamkaj sedela in deželi ne samo denarja iz žépa kradla, temuž jej tudi še pri glasovanju se svojim nepremišljenim ali neumnim glasom kvar delala?“

„Se ve da sem, in dokazal sem še tudi

vaškem, Slavonskem, v Dalmaciji, Krajini (vojaški meji) in nekdanji Vojvodini. Razlogi, ki za to stvar govoré, bili bi po princi ti le:

1.) Nemci imajo že več vseučilišč, ali vendar še ni nepotrebno vseučilišče v nemškem Gradcu: Jugoslovani pa nimajo še nobenega! Ali jim ni mar potrebno vsaj to eno!

2.) Treba je pomisliti, kako deleč so Jugoslovani zaostali za drugimi narodi; to pa zato, ker se ne morejo nikjer drugod izobraževati nego na tujem, kar jim ne more nikdar koristno biti, ker tujci ne marajo za Jugoslovane in jih še celo očitno zametujejo. Treba jim tedaj lastnega polja, kjer morejo pokazati, kaj so in kaj da premorejo, zraven pa da jih ne imenujejo vedno sirove in neizobražene. Edini razlog pa, zakaj da jih tako imenujejo, je ta, ker jih ne poznajo!

3.) Govori zanje tudi ta okoliščina, ker ima vsak narod obširne cesarevine svoje vseučilišče. Nemci jih imajo že več, ne samo enega, imajo ga Čehi, Poljaci, Madjari itd.; vsi narodi tedaj imajo vseučilišča, zakaj bi ga ravno Jugoslovani ne imeli?

Kdor to preudarja, ta ne more trditi, da jim ga ni potreba, ter jim tudi ne sebičnosti očitati, ker le tedaj zamore narod napredovati, kedar se izobražuje na svojem in v svojem; le tedaj tudi zamore ceniti tuje, kedar prej svoje pozna in le potem je tudi koristen sebi in državi.

Vseučilišče pa bi bilo le tedaj koristno, če bi bilo v Zagrebu. Zakaj da se to zahteva, vidi se iz tega, ker je tu središče za vseh teh zgoraj napomnjenih 6 milijonov Slovanov; — ker je tu temelj in vrelo narodnega razvitka vseh južnih Slovanov; — tu so že knjižnice, muzej, arhiv, književna društva in vsa učilišča, itd.

Za vseučilišče pa je treba troje: Poslopj z raznimi pripravami za poučevanje, novcev ali denarjev za stroške in sposobnih ljudi.

Pervi dve zahtevi bi se rešile s tem, da bi se ne začeli vsi predmeti na enkrat predavati, stroški bi tedaj malo po malo naraščali. Imeli pa bi jih narod in država, kterima bi ta potrebni zavod na korist bil. Največ pa bi se v ta namen morebiti iz prostovoljnih darov nabrali dalo, kolikor se to še do zdaj ni zgodilo. Če so se mogli nabrali čedni denarčki za gledišče, za veselice itd., zakaj bi se ne moglo nabrali novcev za veliko bolj imeniten in veličasten namen, za narodno vseučilišče?!

Kar se pa tiče sposobnih ljudi (učenjakov) za vseučilišče, to ni nič kaj tako posebno težkega. Od koder so namreč sposobni Slovenci, Hrvatje in Serbi prišli v visoke časti

in službe, od tod bi prišli zvedeni tudi na vseučilišče; če so se sposobni ljudje za vsak poklic, dobili bi se tudi za vseučilišče. Vprašal bi pa morebiti kdo, ali je naš jezik sposoben, da bode edini učbeni jezik; za Čehe je česki, za Poljake poljski, za Nemce nemški, za iste Madjare madjarski, a za Jugoslovane mora biti jugoslovanski.

Zbor trojedine kraljevine, ki zdaj v Zagrebu zboruje, bo se gotovo zdaj, ker je tako lepa prilika, na vso moč prizadeval za to, da se dovoli Jugoslovanom to, česar tako zelo želijo in s tolikim hrepenenjem pričakujejo. Od visoke vlade pa se trdno nadajo vsi Jugoslovani, da bo gledé na to uslišala in spolnila njih pravične želje, ker tu ne velja samo njih, ampak tudi njena korist in sreča, kakor je bilo že zgoraj rečeno. (nDmbr.)

Avstrijsko cesarstvo.

Gotovo zanima zdaj vsacega, komur je mar za Avstrijo, njeno srečo in blagostanje, najbolj vprašanje, kako se bodo ogerske zadeve poravnale, — ali z lepo ali z gerdo ali kako? — da se nam poverne spet ljubi mir ali pa da jo spet dalje v nesrečo gajimo. Zdaj se ve da ne da se še nič gotovega povedati, — to kar časniki in drugi posamezni politikarji govoré in pišejo, je le bolj osebno mnenje, ki se razodeva za in proti tirjatvam ogerske adrese. Zbor sam pa se snide še le tó dni, ki bode določno povedal, kaj in kako. Ne bomo je pa napak zadeli, če rečemo, da nam ni obupati, da ne bi se porazumeli, ker duhovi niso več tako razdraženi in se vsi eden drugemu že bolj prijazno in spoštljivo bližajo. Vlada bo pa gotovo tudi tako previdna, da ne bo dovolila nič tacega, kar se ne vjema s celostjo avstrijske države. Ogrji tirjajo samostojno ministerstvo in municipije, kakor so bile. Ali se bode eno ali oboje dovolilo, to je vprašanje, ktero se ima skorej rešiti. — Gosposka zbornica je sklenila posebno adreso napraviti, ki pa ima, kakor je grof Szécsen zahteval, v načelu z Deákovo enaka biti. L. 1861 je tudi gosposka zbornica k Deákovi pritegnila. Mnogim se zdi tudi to dobro znamenje, da je cesar neki sklenil še do konca t. m. v Budimu ostati. Dobro! Vsak tudi res spozna, da je že zadnji čas, da se kaj v tej zadevi stori, in ker to tudi Ogrji dobro vedó, mislimo tudi, da ne bodo strun tako napenjali, da bi popokale — cesar nas Bog varuj! —

O tako imenovani hervaški adresi smo že zadnjič nekaj omenili; danes spregovorim „Slov.“ na drugem kraju spet nekaj, zatorej navajamo tu samo to, kar „Pozor“ o njej pravi. On piše tako le: „Dasi tudi bi bila prvobitna adresa bolje ugajala naši

narodni politiki ter bi bila varniši potokas pri vredbi deržavopravnih zadev trojedine kraljevine, vendar moremo tudi reči, da nas ne ovira takšna adresa v daljnem narodnem poslovanju. Po njej so se ustanovila le neka načela, po kterih se more razmerje trojedine kraljevine brez škode njene deržavne samostojnosti vrediti bodisi z monarhijo bodisi Ogersko. Gledé na stranke v zboru in na toliko protivnih načel moremo biti zadovoljni tudi s takšno adresno. A da je takšna, imamo se posebno zahvaliti čisto narodni stranki. Toliko „Pozor“, „Domobran“ pa je, se ve, kaj vesel in ploska, kar more, da se ste liberalno-narodna in madjarska stranka ena drugo tako prevarile in na led speljale. To veselje se nam ne zdi nič kaj prav! — Zdi se nam, da ministerstvo v tej zadevi nekako omahuje. —

Razun češkega, gališkega in niževavstrijskega zbora končali so se že večidel vsi drugi. Kdaj se spet snidejo, tega ne ve zdaj nihče povedati.

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Družba sv. Mohora; — koroška shranilnica; — ministerstva kriza.) Jeli so povabilni listi dohajati, v ktere so se zapisovali družniki za l. 1866. Iz njih se vidi, da bode število družnikov spet lepo narastlo. Da pa gospodje, ki so nam družnike naznanili in denar poslali, vedó, da je denar prišel v prave roke, začnemo prihodnjič v „Slovencu“ kratko naznanjati, odkod nam je došel denar za družbo sv. Mohora. — Veliko dobrega in lepega je že storila koroška shranilnica; ni skorej koristne in bogoljubne naprave, ktera bi ne bila od nje že sprejela kake podpore. Kakor je že znano, napravila se je pri viši realki v Celovcu družba, ktere namen je podpirati pridne pa uboge realčane. Naša shranilnica je tej družbi za letos darovala 400 glđ., kaj ne, da je to imeniten in velik dar? Hvala in slava torej našej shranilnici! Zraven je še darovala kakor že več let tudi letos 200 glđ. za učne potrebščine, naj se nakupi papir, črnilo, peresa, risarsko orodje itd. za uboge učence. Slednjič je še odločila dve stipendiji po 50 glđ., ktere dobita dva uboga in nadepolna učenca, ki prestopita na kako višje učilišče. Vsega denarja vkup dobi torej realka od naše shranilnice 700 glđ.! —

Dospel je iz Dunaja tudi v Celovec glas, da ministra Belcredi in Lariš menda pojedeta in da nastopi skoz in skoz madjarsko ministerstvo. Res se kaže, da je neka nesloga med ministerstvom, — Madjari in njih ministri sedijo zdaj na konju in hočejo, da bi vse plesalo po njih piščali. „Slovenec“ je že večkrat omenjal in svoj strah naznanjal, da bodo Madjari sebi in vsem drugim narodom pokazili vse. Reči se sukajo ravno tako, kakor leta 1848. Tudi tedaj so bili Madjari veselja in slave pijani, dobili so vse, česar je njih serce poželevalo, — slednjič pa se je vse drugače zasukalo in tekla je scurkoma draga kri! Kar Madjari tirjajo, je prenapeto, — kakor Madjari govoré, je prederzno, — kakor se Madjari obnašajo do drugih narodov, je prevzetno in krivično: tako drevo ne more nositi dobrega sadu ne za avstrijske narode, ne za avstrijsko državo, ne za cesarsko hišo. Kakor hitro pade Belcredijevo ministerstvo in nastopi madjarsko ali pa nemško-madjarsko, po tem stoji Avstrija na pragu imenitnih dogodb. Ministerstvo Belcredijevo je za ravnopravnost; ravnopravnost je pa podlaga avstrijske države! Kaj se pa potem zgodi, ako pade podlaga, vsakdo lahko spozna in sprevidi. Angelj božji naj čuje nad Avstrijo in jo varuje nesreče, ktera jej žuga! —

Od velike Nédelje. J. P. (Čitavnice po kmetih. — Vreme.) Serce mora vsakemu slovenskemu rodoljubu veselja igrati, ako pomisli, da vkljub vsem oviram in zaprekam slovenska naša reč vendar tako lepo napreduje in se povsod vedno bolj in bolj

nekterim slovenskim prenapetnežem, da ne spadajo med take, ko sem jaz in moji nemški bratje“.

„Pravo imaš“, rečem mu, in jim tudi v glavo ne pade, da bi se med osle šteli; da si pa ti, kakor se mi danes predstavljáš, eden izmed tacih, to smo že čuli, če si res v deželnem zboru za svojo reč krepko govoril. Pa pustiva to; povej mi rajši, kdo ti je to čast skazal in te osla naredil?“

„Vsak verl Nemeč, rigal je on prav poslovski dalje naprej, ima v sebi samem moč, če hoče svoje dušne moči razvijati, povzdigniti se do kakega boga ali pa, če hoče se Slovani (h kterim tudi ti, mladi moj gospod, menda spadaš) kaj početi, spremeniti se v kako stvar.“

„No ti uboga stvar! ti si zmirej bolj zanimiva. Povej mi dalje, kakšnega boga pa ti in bratje tvoji imate?“

„Nobenega, nič!“ mi naglo odgovori. „Po kaj se pa povzdiguješ, če je Bog — nič? In če praviš, da bi se Nemci v osle spremeniti morali, ako hočejo se Slovani kaj početi, — nimam nič zoper to; le to ti še rečem, da bote tudi še potem osli ostali.“

Kar naenkrat se zdaj za mojim hrbtom v

nekem bolj temnejšem kotu debeli možki glasi zaslíšijo, potem krik in pehanje. Zapustim zdaj osla in jo drugam krenem. Kmalu pa sem toliko razumel, da je nastal ta krik zaradi dveh oseb, kteri ste po nevarnih potih hodile. Debatirali so tu stari in mladi, pametni in prismuknjeni, učeni in nevedni, ali je to ravnanje neredno ali ne, naposled pa so vendar sklenili, da ste te dve osebi zavolj pomanjkanja dokazov — nedolžne! Tacih „panoram“ pa je bilo znotraj in zunaj dosti videti, če se je le komu zljubilo. Če pa hočete še vedeti, kako se še tem redutnim veselicam drugači pravi, treba je le enega tacih kulturonošcev prášati in povedal vam bo, kakor meni, da navadno tukaj te veselice tudi „Viehmarkt“ imenujejo. Debelejši in mlajši voli so tudi tu višje cene. Še le beli dan prežene te nočne počasti, ki jih le črna noč poriditi zamore! — Ako sem iz te šole nemške omike bolj omikan domú prišel, tega nistem nič čutil; boljši pa sem vendar le za ta nauk, da zdaj vem, da mora človek dobro paziti, da ne zagazi tu v mlako nesramnosti in razujzdanosti!

uterja. Da je tako, pripomogle so k temu po mojih mislih veliko tudi slov. čitavnice, ki so se zadnja 3 leta tu pa tam, največ po mestih, ustanovile. Gotovo mi ne bo nihče zameril, če tudi jaz priprostim človek, misel in željo sprožim, to namreč, naj bi se tudi pri farah čitavnice ali vsaj kaj enakega ustanovilo; kajti želja, omikovati se, je splošna, zlasti pa sega mladina naša kaj rada po slovenskih knjigah in spisih. Tudi sili dandanašnje neka nevidljiva moč ljudi k združevanju, naj bi to, kar posamezni doseči ne more, skupno in z združenimi močmi, kakor naš svitli cesar veli, doseči si prizadevali. To mislim, bilo bi za naše kraje in ljudi kaj primerno in koristno na vse strani, saj je kaj tacega tudi že nek domoljub za terzaško okolico v „Slovenca“ priporočal, in kakor se nadjam, ne brez prida. Če bi se pa čitavnice v pravem pomenu ne mogle povsod napraviti, ker to, mislim, bi bilo zaradi več vzrokov pretežavno in semtertje tudi nemogoče, napravila naj bi se vsaj bravna društva ali farne knjižnice, kakor jih je že mnogo, ali pa naj bi se premožniši rodoljubi združevali, skupaj ali posamezni naročevali si slovenske časnike, knjige itd., ter naj bi jih potem razposojali v svojej okolici branja in uka željnim faranom, — i to naj bi bile čitavnice po kmetih, vsaj od začetka, dokler se primernejše in boljše ne ustanovijo. Da si tudi nisem Bog ve kaj razodel, vendar mislim, da bi ne bilo napušča, če bi povsod po tem delati začeli. Žgiedl vlečejo, — tudi tu bi se veselje do branja in uka čedalje bolj oživljalo in prav vstrojene šole bi potem še le dober sad donšale. Koliko velja?

O vremenu bi še rad nekaj povedal. Za pretečenim suhim letom nastopila je suha pa prijetna zima. Akoravno se že spomlad bliža, vendar še nismo nič pravega snega imeli. Pred tremi tedni je sicer po noči enmalo pobelil, ali kmalo je zginil, kakor kafr. Mura in Drava ste tako majhni, da stari ljudje kaj tacega ne pomnijo. Tedaj se pa tudi ni čuditi, da v mnogih studencih vode manjka. Zemlja se mi zdi, da bo kaj rodovitna, ker se je prej v suši, zdaj pa v merzlini sperhljala, zato se pa tudi nadjamo dobre letine, ki nam bo v resnici prav prišla, ako božja previdnost drugači ne odloči. Morebiti vam pa spet kmalo kaj pišem, če bo pero za kaj. (Bo že, prosimo! Vredn.)

V ljubljani 14. februarja J. Y. (Iz deželnega zbora: Dr. Bleiweisov predlog zaradi vpeljave slovenskega jezika v šolah.) Pet ur je trajala seja, v kateri se je imelo odločiti, ali dobi slovenski jezik svojo pravico tudi v šoli, ali pa še ostane vse pri starem. Viharna je bila, kakor še ne pomhimo nobene, celo iste o adresnej debati bile so dosti bolj mirne. Konec vsega boja bil je pa kakor pri tako sestavljenem zboru skoraj ni bilo drugači mogoče, ta, da se je z 18 proti 13 glasovom prestopilo k dnevnemu redu, to je, da se je tako odstranil ta jako važni predlog. Kakor sem Vam že pisal, bilo je potrjeno prvokrat z 16 proti 15 glasovom, da se izroči ta predlog posebnemu odseku. Od teh 16 pa sta dva odpadla, namreč g. Wurzbach in Obreza, in eden ni bil v seji, to je dr. Zupan, na nasprotni strani pa je prišel še en glas zraven namreč g. Gutman, kterege istikrat ni bilo v seji. S tem pa, da je stvar zdaj padla, ni nikakor pobita, ampak ostala bo, kakor pravi sporočilo odseka, tako dolgo na dnevnem redu, dokler ne bo rešena po pravici! In menda da ni več tako dolgo do tistega časa!

Ker je cela ta obravnava tako važna, da je ni mogoče na kratkem popisati, ne bodem se spuščal v natančno razlaganje vsega, temveč ker pričakujem, da jo bodele priobčili po stenografičnem zapisniku *) svojim čitateljem. V glavnih obrisih hočem vam podati podobo te razprave Po sporo-

čilu odsekovem, kterege je čital dr. Bleiweis, udeleževali so se debate poslanci Kromer (zoper), dekan Toman (za), baron Schloissnig (za), grof Auersperg (zoper), dr. Toman (za), Dežman (zoper).

Razložek med govori za predlog in istimi zoper njega bil je posebno pomenljiv. Mirno in prepričavno govoril je g. baron Schloissnig, rojen Nemeč, za pravični predlog, kterege sta Kromer in posebno Dežman s tako strastjo in jezo napadala, da bi človek kaj tacega verjeti ne mogel, ako bi vsega sam slišal ne bil! Da je pa g. Kromer tudi slovensko duhovščino tako strastno napadel, da ga je predsednik moral k redu opominjati, je znamenje, kak trn v peti je tem „kulturanom“ naša domoljubna duhovščina, ktera se res tolikanj trudi za sveto narodno stvar. Grof Auersperg tožil je celo, da se je premalo germaniziralo, ker po njegovej misli le nemščina zamore človeka omikati!

Dežman pa je govoril tako strastno in take izraze je metal na odsek, da je dr. Costa, kakor popred g. Svetec pri Kromerju, opominjal predsednika, naj govorniku ne pripusti tacih — kakor je občinstvo na galeriji enoglasno zavpilo, sirovih napadov. Napadal je pa v svojej jezi tudi poslušalce ter jih imenoval „skupaj zbobnana množico“ (zusammengetrommelte Menge). Tacih nesramnosti smo od te strani že vajeni, kažejo nam le, s kakim orožjem se borijo protivniki naši!

Za gotovo pričakujemo, da prihodnje volitve bodo marsikterege teh „patriotov“ (!) pustile na suhem in da si bo narod slovenski izbral možé, kteri bodo bolj skrbeli za njegovo blagostanje in omiko, kakor ti aposteljni nemštva, ktero slovenskemu narodu gotovo ni tako na srce priraščeno, kakor bi oni radi imeli.

Dežele trojedine kraljevine.

Zmešnjava na Hervaškem mora grozno velika biti. Dobili smo dva lista od dveh rodoljubov, pa vsak drugo terdi. Evo oba lista!

Od hervaško-štajerske meje piše nam rodoljub A. B. to le: „Ravno sem prebral dosepeve mi zagrebške časnike o saborskej sednici 10. veljače (februarja) ter z vso britkostjo svojega serca izdihnem: „Finis Croatia“ — djano je za Hervaško! Hervaško le edino je oni predmet, okoli kterege se mi kristalizovati moramo. Spodbili so torej madjaroni 10. febr. v Zagrebu slovensko ravnopravnost na Štajarskem, Koroškem itd. . . K temu je največ pripomogel „Pozor“ in nesrečna praška „Politika.“ Ako je resnično ono: „Omnis homo mendax“ — vsak človek je lažnik — to pač gotoveje se reči more od brezobraznih časnikarjev, ktere človek tako težko podpira v naših terdih časih. Prosim, ako hočete Slovenstvu kaj pomagati, deržite se „samostalne hervaške stranke.“ „Pozor“ vam je tako liberalen s svojimi madjaroni kakor „Presse“ itd. z bivšimi dunajskimi levičnjaki; verujte to meni, ki vse karaktère (značaje) dobro poznam.“

Iz Varaždina (13. febr.) piše nam prijatelj to le: „Zelo mi je žal, da sem jo zadel, rekši, da se bode težko ubranila naša liberalno-narodna in federalistična stranka (vladika Strosmajer, dr. Rački, Mrazović itd.) iz ene strani birokratom in njihovemu društvu, iz druge pa prenapetim unionistom, ki delajo bolj za dualizem. Zmagana je bila nekaj od ene, nekaj od druge stranke. Da se celokupnost zlasti glede na vojaške kraje, ki ima najhujše nasprotnike, po njihovem, kakor je treba, v adresi živo izreče, morali so ti rodoljubi unionistom nekaj jenzati, da so tako pomoč pri njih dobili misleči, da le tako zamorejo dobiti celokupnost, brez ktere ni sreče našemu narodu. Ali kaj se zgodi? Unionisti, kterim ni ve-

liko mar za celokupnost, niso ostali mož — beseda in prišli v dovoljnem broju v zbornico, kedar se je odločevalo o najvažnejšem in najsvetejšem pravu narodnem, namreč da narodnemu razvitku pogubne vojaške naprave nehajo, da se ti kraji trojedini kraljevini pridružijo in se tako zadosti državnemu pravu. Kar so se federalistom njihovi zavezniki v odločnem času izneverili, zato je izrečena ta točka v adresi bolj rahlo.

Čisto drugači so se pa obnašali federalisti. Kar so obljubili, so zvesto spolnili. Popustivši točko odborove večine glasovali so vsi za úniji prijazniši popravek, ki je tudi dobil večino glasov.

Ako tedaj adresa ni prava, podoba narodovih želj, vemo dobro, kdo je temu kriv. Ako ne dobimo, kar nam gre po pravu, sodila bo pravična zgodovina in vedel bo tudi narod častiti tiste, ki so časti, zaničevati pa tiste, ki so zaničevanja vredni v kljub vsemu, kar „Domobran“ čenča in obrekuje.“

Tako naša rodoljubna dopisateljca.

Res kervavih solz je vredno, kar se godi v Zagrebu; take nesloge, take politične in diplomatične nezrelosti ne nahajamo skorej v zgodovini. Opominjal in prosil je „Slovenec“ hervaške brate: „Složno, složno, bračo mila! po Slaviji slavnoj, nek nas vodi naša vila k zori obečanoj.“ Odgovor nam je bila razpertia in nesloga 10. febr. v dež. zagrebškem zboru. Nekteri vso to nesrečo in sramoto valijo na „samostalno stranko“, ktere glave je nekdanji dvorski kancelar Mažuranić, — drugi spet na unionsko ali fusionsko stranko, kteri je vodja baron Hellenbach. Mi pa ne dolžimo in ne tožimo nikogar, — po naših mislih se je grešilo na obeh straneh. Mažuranić in njegova stranka niso prav imeli, da pri prasnjanji zastran vojaške meje niso glasovali za liberalno stranko, kakor vladika Strosmajer. Fusionska stranka pa tega ne dela prav, da ne more pozabiti, da je bil Mažuranić nekdanji dvorski kancelar in da je tam tako slabo skerbil za trojedino kraljevino. K temu pa še to pride, da napenja Dunaj in da napenja Pešta vse strune, da privabi Hervate na svojo stran. Čudne reči bi prišle gotovo na den, ako bi videli vse, kar se godi na tihem in skrivši pod roko: sladkih besed in zlatih obljub se gotovo ne manjka. Zraven so se pa minula leta na Dunaju godile take reči, da se ni čuditi, ako Hervatje nimajo do Dunaja niti ljubezni niti zaupanja! Resnična je beseda, da je Dunaj Hervatom plačeval njih neskončne zasluge s tem, s čem je druge puntarske narode strahoval! Pa tudi Pešte se nekteri boje in to po vsej pravici in po naših mislih se je Hervatom in vsem Slovanom še bolj bati Madjarov, naj nas še tako sladko in mično vabijo na svoje limance: Priča je temu vse, kar se je godilo pri volitvah za dež. zbor, in kar tirja adresa ogerskega zbora, da nič ne rečemo o žalostni in kervavi zgodovini leta 1848.

Res je, da je ustava zalitavskih dežel veliko bolj svobodna in demokratična, kakor nam jo je izdelala dunajska vlada Bach — Šmerlingova, — pa zdaj je pot odperta in narodi sami si bodo ustavo narejali.

Res je, da sedanje ministerstvo še ne dela po vsem tako, da bi si zaupanje in ljubezen zaslužilo od Slovanov na vse strani, — pa vendar moramo priznati to, da je Belcredi že na več strani pokazal, da je pravičen tudi nam Slovanom, — dalje ne smemo pozabiti, da se mu gotovo na pot valijo velike pečine in mu branijo hoditi ravno in hitro po pravem in pravičnem potu. To vse moramo premisliti in spoznati bomo, da je sicer omilovanja vredno, kar se godi v Zagrebu, da se pa vendar vse ne sme v greh in sramoto šteti Hervatom bratom: Oni stojé na razpotju in ne vedó, kaj in kam, — to je sad stare, Slovanom nedobre in nepravične politike!

Hervatje — bratje! Mi vas ne černimo, mi vas omilujemo in še enkrat lepo lepo

*) Kakor hitro pride na svitlo, Vam ga pošljem.

prosimo: „Složno, složno bračo mila!“ Glejte, nasprotniki vaši delajo složno in sklepajo adresu -- enoglasno! Ne zabite, da sloga jači — nesloga tlači!

Deželni zbori.

Koroški. V seji 8. t. m. je zbornica najprej rešila prošnjo nekterih srenj velikovškega okraja, naj bi se sekucije ustavile, s tem, da ne gre na njo gledati, ker so davkarje same obljubile, pri pobiranju davkov kolikor mogoče lepo ravnati in ker je cela Koroška v ravno tistih okoliščinah. — Prošnja Goriške srenje (Hörzendorf), naj bi se tamošnja cesta okrajnim cestam pridala, izročila se je dež. odboru, naj v prihodnji seji o tej zadevi predloži, kar je potrebno. — V seji 9. febr. je bila spet najprej prošnja na dnevnem redu. Nekaj kajzarjev namreč je prosilo dež. zbor, naj sklene, da so vse ledine v Berdskem gozdu, ki jih po ces. dovoljenju le na pol vživajo, zanaprej njih popolna lastina. Zbor pa je sklenil, naj se v presojo te reči posebna komisija odloči. — **Slovenje** — bleiberski občini je dovolil zbor, da se sme, če tudi vlada to poterdil, kot posamna občina ustanoviti. Konečno so se še menili o tem, ktere reči, ki so deželna lastina, gre prodati, ktere pa mestu Celovcu zastoj izročiti. To pa ni nič kaj posebnega, zatorej končamo.

Štajerski. V 20. seji je naprej zbornica dovolila nekterim mestnim in terznim zastopstvom, da smejo pri podeljevanju domovinske pravice gotovo plačilo tirjati, gospodarjem pa, ki imajo pse, k večemu 2 gld. letnega davka nalagati. — Načrt postave za povzdigo živinoreje izročil ze je posebnemu odboru. — Prošnje, ki jo je vložilo društvo v podporo ubozih, naj bi se mu znani kotič pri gledišču (Thalia) v lastino prepustil, zbor ni poterdil. — Zastran oskerbljevanja deželnih učilnic se je sklenilo, naj se naroči dež. odboru, da pri vseh te reči zadevajočih obravnava pred očmi ima, da je dež. zbor pripravljen k pospeševanju poduka vse, kar mu je mogoče, deželi v prid storiti in da se nadja tudi od vlade potrebne pomoči. „Deželi v prid“, — človek bi mislil, da so te lepe besede tudi resnica, pa niso! Kedar koli slovenski Štajerci kaj zahtevajo, je pa tem zastopnikom hitro prazna mošnjica in drugzega ne slišimo, kakor šaljive besede in da slovenski zastopniki vse presilijo; njih volivci pa da za vse to nič nočejo vedeti! — Odbor, ki je pregledoval letno sporočilo dež. odbora za 1864 in 1865, predložil je zastran graškega tehniškega vseučilišča: 1.) Dež. odbor naj se, predno se kak privaten učenik in asistent na tem vseučilišču dopusti, vselej prej z dež. namestništvom dogovarja; 2.) sejni zapisniki in druge to učilišče zadevajoče naredbe naj se dež. namestnji predložé, in 3.) vse dozdanje postave zastran učiteljskih izpitov na realkah in sprejema v rudarske akademije so tudi že zanaprej veljavne. Ta predlog je zbor poterdil. — Učeniku dr. Gobancu se je dovolilo posebno plačilo 300 gld. — Kar se tiče kupčijske šole na viši realki, potem gluhomutcev, kako naj bi se vsi zmožni podučevali, in podkovavske šole, kako naj bi se preuredila, naprošen je bil dež. odbor, naj vse potrebno pozve in v prihodnji seji dež. zboru dotične nasvete predloži.

10. t. m. je bila kaj viharna seja, vsaj tako nam pripovedujeta „Telegraf“ in „Tagespošta“. Kaj pa je bilo? Ali je bil spet kak naskok na sedanje „neustavno“ ministertvo, ali kaj drugzega tacega? O nak nič tacega. I kaj pa vendar? Avtonomisti, ki pravijo, da tudi Slovence zastopajo ter pravico (!) in pošteno zanje skerbé, udrihali so jo na vso moč po slovenskih poslancih gg. Hermanu in dr. Razlagu, češ, da obadva prav ne zastopata Slovencev spodnjega Štajerja, ker zahtevata, da naj se za-

nje napravi posebna kmetijska šola in se v ta namen kupi grajščina Turniš blizo Ptuja. To namreč je v dotičnem odboru g. Hermann kot predlog manjšine nasvetoval in ga tudi potem v tej seji zagovarjal, večina pa je predložila, da je že dosti, če se nekaj stipendij za kmetijske učence ustanovi in poduk v graški kmetijski šoli po okoliščinah spremeni in pomnoži, — za Slovence pa posebne šole ni treba, zlasti zdaj ne, ko denarja na vse strani primanjkuje (za gledišče in druge take Nemcem koristne pravice, se ve, ga je pa zmirej dosti!). O tem se je razprava tedaj v zbornici sukala, „Telegraf“, ta „velikodušni in blagi“ prijatelj Slovencev, jo pa še s svojo sestrico „Tagespošta“ vred v listu 11. t. m. nadaljuje in poslanca H. in R. in vse Slovence pika in sramoti, kar more, ker nekaj zares potrebnega od zbora zahtevajo. Plankensteiner, Kaiserfeld-Blagatinšek, Hlubek in O. Šmidt, vsi so bili na nogah in so mlatili, kar se je dalo. Slovenska poslanca sta bila, kar ni čuda sicer premagana, ali mora se vsem Slovincem v tolažbo povedati, da sta govorila in obnašala se kot dva leva, ter tudi spolnila dolžnost svojo. Slava jima! Slovenci sicer zdaj še ne dobé kmet. šole, ali ne gre jim obupati. saj bo še jutri dan! —

Ptuje dežele.

Od več strani se sliši in tudi že nektera znamenja očitno kažejo, da ste si severnoamerikanska in pa ruska vlada kaj dobri in prijazni. Kaj to pomenja, ni težko uganiti. Francoskim časnikom se to zdi velika velika nevarnost za prihodnost, kar je lahko verjeti.

Knez Kusa je bil one dni spet enkrat v veliki nevarnosti, vsaj tako so jo časniki po svetu zagrozili. Nanagloma, zdajci bi se moral punt vneti in po knezu je bilo! Zdaj je spet vse tiho; to pa je menda vendarle res, da je knežija v velikih denarnih stiskah in zadregah.

Že 1. m. se je začel angleški državni zbor, da se mu je izvolil pervosednik ali govornik, ki je spet Denison s 5000 £ šterlingov (50.000 gld.) plače, 6. t. m. pa da ga je kraljica s prestolnim govorom slovesno odperla. Tu pa svet spet ni nič kaj novega zvedel, ker kraljica nič tacega ne sporoča, česar bi že davno ne vedeli, velikoveč še celo molči o mehikanskem in holstinskem vprašanju, kar je čudno. Omenja pa rogovileže Fenijance, punt na otoku Jamajki, avstrijsko kupčijsko pogodbo, gostije francoskih in angleških vojnih mornarjev, nadalje Belgijo, za ktere neodvisnost se hoče potezati, amerikansko ljudovlado, kterej se precej priklanja in kad, živinsko kugo, ki je deželi toliko škode napravila in slednjič prevredbo volitev za zbor, kar se bode o svojem času že predložilo. — Razgovori o adresi so se že tudi pričeli. Opozicija že tudi dobro maha po vladinih možéh.

Razne novice.

* Iz prijateljskega dopisa iz Pregarij v Istri zvemo, da je letošnja zima tam prav gorka in da se blago ali živina vedno pod milim nebom pase. Tako si jo upajo ohraniti, ako bode tudi spomlad gorka. Ljudje pa morajo, ker so jako malo pridelali, zelo stradati in se večidel le s tursičnim močnikom preživiti, kar je gotovo kaj tužno. Oh, kaj bo?

* (Kaj so amerikanski generali zdaj?) Burnside je železnocestni opravnik, Butler fabrikant, Schürz časniški dopisnik, Siegl izdatelj nemškega lista, Franklin oglednik v neki orožnici, Smith dišavar, Patrik zakupnik ali najemnik; Brukner vrednik, Gardien dopisnik, Anderson poprej mesar, zdaj dajavec na podražbo, Thomas pisar na nekem paro-

brodu, Wheelen naročevavec in Forest žagar. Drugi, kakor Grant, Seridan, Šerman itd. imajo pa še vojaške službe.

* Kako je bilo l. 1865 s knjigarstvom na Nemškem, kažejo nam sledeče številke:

Bogoslovskih knjig in spisov se je izdalo	1411,
lepoznanskih	935,
pravoslovnih	870,
pedagogičnih	796,
zgodovinskih	651,
natoroznanskih	517,
zdravilskih	491,
lepoznanstvenih	385,
kupčijskih	360.

Iz tega se vidi, da so bogoslovci najbolj pridni bili.

Duhovske zadeve.

Kerška škofija: Č. g. Dulnik Jož. je provizor v Milstatu. Umerl je penz. fajm. g. Lesičnik Šim. R. I. P.!

Terzaška škofija: Umerla sta: V. č. g. Andrej Mešutar, titularski Sardicinski škof, vitez reda sv. Štefana, častni korar terzaške škofije, in g. Leopod Terdich v pokoju, oba na Dunaju. G. Bernard Zupančič, administrator v Vragni, je izvoljen župnik v Gerdoselu, in g. Janez Planinšek v Vragni. G. Ludovik Hut, vojniški duhoven, gre za domačega kaplana in kateheta v vojaško odredišnico pri Beli cerkvi v Banatu.

Lavantinska škofija: G. Maks Globočnik je imenovan župnik ribniški.

DUNAJSKA BORSA 14. februarja.

	Deržavni papir.	Denar.	Blago
5 % obligacija po 100 gld	-	57.60	57.70
5 „ nar. posojilo od l. 1854	-	61.80	65. -
5 „ metalike	-	61.70	61.80
4 1/2 „	-	54.25	54.75
4 „	-	48.50	49. -
3 „	-	36.25	36.75
2 1/2 „	-	30. -	32. -
Srečke l. 1839	-	146. -	146.50
„ „ 1854	-	76.75	77.25
„ „ 1860 po 500	-	80.70	86.80
„ „ 1860 „ 100	-	89. -	89.25

Dunajska borsa 16. februarja 1866.

5% nacional	. . . . .	65.15
1860 derž. posoj.	. . . . .	81.25
Bankine akcije	. . . . .	784
Kreditne „	. . . . .	148.20
London	. . . . .	102.40
Novi zlati	. . . . .	4.89
Srebro	. . . . .	101.75

O g l a s.

Visoko c. kr. ministertvo pravdosodja podelilo mi je službo advokata za Štajersko, Koroško in Kranjsko s prebivališčem v Kozjem. To službo nastopivši priporočujem se vsakemu, ki je primoran, svojo pravico pred sodnijo tirjati ali braniti, ki hoče pogodbe sklepati itd.

Rabití mislim slovenski ali nemški jezik po jeziku svoje stranke, ako ona ne zahteva drugače.

Po izrečeni želji nekterih Mariborčanov, ki me častijo s svojim zaupnjem, obiskovati mislim Maribor prvi turek vsakega meseca, in tam se nahajati v hiši g. Srebre-ta, zdravnika.

V Kozjem, meseca svečana 1866.

Dr. Janko Serbec.